

Ensilerings Status 1945.

Vi bringer her første Del af en Artikel om Ensilerings Status, omhandlende det offentlige Indsats til Fremme af Ensileringen. I en følgende Artikel vil Forsøgsleder, Dr. agro. V. Steensberg redegøre for Spørgsmaalet set fra et landbrugsmæssigt Synspunkt.

Statens Støtte til Opførelse af Ensilagebeholdere.

Af Sekretær *Johs. Laursen.*

I Anledning af at det i Aar er fem Aar siden, Statens Støtte til Opførelsen af Ensilagebeholdere ved Landbrugsejendomme blev indledt, har Redaktionen af Tidsskrift for Landøkonomi ønsket at gøre Ensilerings Status op. Ogsaa som et Led i Overvejelserne om Efterkrigstidens Forhold synes det nyttigt at gøre op, hvad der er naaet paa de fem Aar og hvilke Erfaringer, der er indvundet.

Oprindelsen til Siloloven maa søges i en Indstilling af Januar 1940 fra Statsministeriets Produktions- og Raastofkommission. Denne Kommission, af hvis Medlemmer omtrent Halvdelen er aktive eller forhenværende Landmænd, havde i høj Grad Opmærksomheden rettet mod Mulighederne for en forbedret Udnyttelse af Landbrugets Raastoffer og havde saaledes Aaret før foranlediget Gennemførelsen af Staldhygiejneloven, efter hvilken der ydes Laan eller Tilskud til Opførelse af Ajlebeholdere og Møddingsteder.

Indstillingen om Fremme af Ensileringen skyldtes den væsentlige valutamæssige Besparelse saavel som den driftsøkonomiske Fordel for den enkelte Landbruger, som en mere rationel Bjærgning og Opbevaring af Græsmarksafgrøder og andre grønne Foderafgrøder vilde betyde. Kommissionen anbefalede især at søge gennemført en forbedret Højbjærgning samt at yde

Statsstøtte til Fremme af Ensileringen. Sidstnævnte Konserveringsmetode havde været kendt i en Aarrække, men var først i de senere Aar blevet gennemprøvet forsøgsmæssigt og i en vis Udstrækning i Praksis her i Landet. Derimod havde Metoden allerede længe fundet udbredt Anvendelse i Nordamerika. I Europa benyttede især Holland og Schweiz Ensilering; i de sidste 10—20 Aar havde navnlig Finland og Tyskland eksperimenteret med Ensileringen og var naaet til en Form, der kunde give et sikkert Resultat ogsaa for de Afgrøder, der især havde Interesse for Danmark, nemlig bælgplanterige Afgrøder samt Roetop. Kommissionen fandt, at Ensileringsmetoden fortjente at finde almindelig Anvendelse i dansk Landbrug til Bjærgning af alle grønne Afgrøder, som falder uden for den egentlige Høseson, eller som vanskeligt lader sig lave til Hø.

Efter Kommissionens Beregninger skulde Opførelsen af Ensilagebeholdere ved Landbrugsejendomme være en rentabel Foranstaltning. Naar Kommissionen alligevel foreslog Statsstøtte, skyldtes det, at man antog, at mange Landbrugere vilde have Vanskelighed ved selv helt at finansiere Arbejdet eller maa-ske ikke vilde føle sig tilstrækkeligt tilskyndede dertil, selv om det var økonomisk overkommeligt for dem. De foreslaede Foranstaltninger vilde dels virke valutabesparende og forøge Landets Forsyninger med æggehviderigt Foder og dels forbedre den enkelte Landbrugers Økonomi, og da der endelig til Opførelsen af Ensilagebeholdere fortrinsvis medgik indenlandsk Materiale og Arbejdskraft, fandt Kommissionen det samfundsøkonomisk fordelagtigt at lade Staten yde sin Støtte.

Kommissionen foreslog, at der blev stillet et Beløb af 5 Mill. Kr. til Raadighed som Laan til de enkelte Landmænd. Man tænkte sig en Del af Administrationen henlagt til Husmandsforeningerne og Landboforeningerne og disses sagkyndige. Et Medlem af Kommissionen fandt det naturligt, at Administrationen — i Lighed med hvad der var Tilfældet efter den Aaret før vedtagne Staldhygiejnelov — blev foretaget med Bistand af Grundforbedringsudvalgene, hvori der findes Repræsentanter for Husmands- og Landboforeninger, og dette Forslag blev lagt til Grund for Regeringsforslaget, dog saaledes

at Grundforbedringsudvalgene skal søge Samarbejde med en Konsulent udnævnt af Landbo- eller Husmandsforeningerne.

Lovforslaget blev fremsat for Folketinget den 2. Februar 1940 og fulgte i det store og hele Raastofkommissionens Indstilling. Der var paa Rigsdagen almindelig Tilslutning til Forslaget. Dog var der nogen Uenighed om en Bestemmelse om, at der ved Anlæg med Omkostninger paa 800 Kr. eller derover, saafremt der skulde antages Arbejdere til Udførelsen af Foranstaltningerne, skulde beskæftiges arbejdsløse, fortrinsvis Familieforsørgere og saadanne, som har forsikret sig mod Arbejdsløshed. I Praksis har Bestemmelsen dog næppe voldt større Problemer.

Ved Loven, der blev stadfæstet den 26. April, altsaa først efter Landets Besættelse, blev Landbrugsministeren bemyndiget til at anvende indtil 5 Mill. Kr. til Udlaan til Landbrugere til Opførelse af støbte eller murede Ensilagebeholdere med Oversilo, Afdækning og øvrige Tilbehør. Laanene skulde være paa $\frac{3}{4}$ af Omkostningerne og andrage fra 150 Kr. indtil 1200 Kr. pr. Ejendom. De skulde udbetales kontant, være rentefri i hele Løbetiden og afdragsfri i to Aar, hvorefter de skulde afdrages med $\frac{1}{10}$ halvaarlig. Det blev fastsat, at Laanene kun maatte anvendes til Dækning af Byggeomkostningerne, men ikke til Betaling af Gravearbejde. Laanene blev undtaget fra andre Kreditorers Retsforfølgning; de tinglyses og placeres bedst muligt med oprykkende Panteret, og saaledes at de i Forbindelse med forudgaaende Behæftelsers Restgæld faar betryggende Pantesikkerhed inden for 110 pCt. af Ejendommens Panteværdi. I særlige Tilfælde, hvor Ejendommens Handelsværdi betydeligt overstiger Panteværdien, og denne er uforholdsmæssig lav i Sammenligning med det i Ejendommen indestaaende 1. Prioritetslaan, kan Landbrugsministeriet meddele Dispensation fra Pantsætningsgrænsen. Derimod mente man ikke som ved Grundforbedringsloven og Staldhygiejneloven at kunne give Laanene Fortrinsstilling frem for ældre Prioriteter, vel nok især fordi der kunde rejses Tvivl om Anlæggenes Værdi efter Afspærringens Ophør.

Loven blev ikke anvendt i saa stor Udstrækning, som man

kunde have ventet i Løbet af Sommeren og Efteraaret 1940. Der blev saaledes kun ydet ca. 150 Laan; men der var dog vakt Opmærksomhed om Sagen. Om Efteraaret stillede Regeringen — navnlig paa Grund af den stigende Arbejdsløshed — Forslag om visse Ændringer i Loven, der derefter fik sin nuværende Udformning og blev stadfæstet den 31. Oktober 1940.

Maximumsgrænsen for Laan i særlige Tilfælde blev forhøjet fra 2000 Kr. til 3500 Kr. Af større Betydning var det dog, at der blev givet Landmændene Adgang til at opnaa Tilskud i Stedet for de rentefri Laan. Det antoges, at mange Landmænd ved Besætningsreduktioner vilde komme i Besiddelse af kontante Midler, som de kunde ønske at anvende til Opførelse af Siloanlæg, men at de vilde finde Udgifterne herved for store. Man ønskede derfor at fremme Silobyggeriet ved at yde et Tilskud, der nogenlunde svarede til det Offer, som Staten bringer ved at yde rentefri Laan. Tilskudet var i Forslaget fastsat til en Femtedel af Omkostningerne; men Folketinget ønskede at præmiere Tilskudsformen, hvorfor Tilskudet blev forhøjet til en Fjerdedel af Omkostningerne.

Træsiloer blev ikke anset for at være saa holdbare, at der burde ydes Laan hertil. Ved Lovændringen blev der derimod aabnet Adgang til at yde Tilskud til saadanne Siloer, dog kun dersom de var fremstillet af indenlandsk Træ. Mange Landmænd har foretrukket de billigere Træsiloer, enten fordi de kun regner med at ensilere i en kortere Aarrække eller paa Grund af Vanskelighederne med at skaffe Cement. I de sidste Aar har det i øvrigt ogsaa været vanskeligt at skaffe Træ og Søm til Træsiloerne.

Efter Indførelsen af Tilskudsformen viste der sig stor Interesse blandt Landmændene for at udnytte Loven. De fleste Siloer anvendes til Ensilering af Roetop, Lucerne og andre grønne Afgrøder, men i Sukkerroeegnene og Kartoffelegnene er der ogsaa ydet Støtte til Opførelse af Siloer til Sukkerroeaffald og kogte Kartoffler.

Den Fremgangsmaade, Landmændene maa følge, naar de ønsker at søge Laan eller Tilskud, er, at de selv eller gennem en Landbrugskonsulent fremskaffer Tilbud paa Opførelsen af

det ønskede Anlæg. Ansøgning indgives til Amtsraadskredsens Grundforbedringsudvalg. Saafremt Konsulenten finder Anlægget egnet og af en passende Størrelse i Forhold til Ejendommen, og Grundforbedringsudvalget herefter kan anbefale Sagen, videresendes Andragendet til Landbrugsministeriet. Dette kan maaske synes at være en omstændelig Fremgangsmaade; men det kan siges, at Samarbejdet mellem Konsulenterne og Grundforbedringsudvalgene i Praksis har formet sig gnidningsløst. Landbrugsministeriets Opgave bliver navnlig at paase, at Lovens Vilkaar overholdes, samt at der, selv om Grundforbedringsudvalgene arbejder ret selvstændigt, dog tilvejebringes fornøden Ensartethed mellem de enkelte Landsdele. Desuden udfører Landbrugsministeriet en Del Kontorarbejde, som det ikke vilde være praktisk at bebyrde Udvalgene med. Det er saaledes Ministeriet, der udfærdiger Pantebrevene og drager Omsorg for Tinglysning.

Priserne paa Siloer af ensartet Kvalitet har kunnet variere ikke ubetydeligt. Landbrugsministeriet har derfor ved et Par Lejligheder opfordret Grundforbedringsudvalgene til kun at afgive Indstilling om Laan eller Tilskud til Siloer, naar Prisen er passende. Har vedkommende Landmand fastholdt Ønsket om Anskaffelse af et dyrt Anlæg, er der undertiden bevilget Tilskud i Forhold til en af Grundforbedringsudvalget skøns-mæssigt ansat reduceret Pris. Senest er det den 28. Juni 1944 paalagt Grundforbedringsudvalgene at drage Omsorg for, at der ikke afgives Indstilling om Laan eller Tilskud til færdig-støbte Siloer (og Ajlebeholdere), hvis Salgspris er beregnet paa Grundlag af en højere Betonpris end den af Priskontrol-raadet ansatte.

I Sommeren 1942 indførtes Cembrationering, og det blev snart vanskeligt at fremskaffe Cement til Opførelse af Ensilage-beholdere af det Kvantum, der blev stillet til Raadighed for Salg gennem de Handlende uden særlig Tilladelse. Efter For-handling med Handelsministeriet fik Landbrugsministeriet der-for i Efteraaret 1942 gennemført en Ordning, hvorefter et be-grænset Antal Indkøbstilladelser for Cement blev stillet til Raadighed for Grundforbedringsudvalgene. De Landmænd, der

ønskede at komme i Betragtning ved Fordelingen af denne Cement, maatte over for Grundforbedringsudvalgene afgive Erklæring paa Tro og Love om, at de havde truffet Aftale med en Haandværker om Opførelse af et Siloanlæg, at Arbejdet vilde blive udført med det samme, og at vedkommende ikke selv var i Besiddelse af eller kunde skaffe den fornødne Cement paa anden Maade. Lignende Tildelinger af Cement blev foretaget i 1943 og 1944.

Antallet af bevilgede Laan har i de forløbne næsten fem Aar indtil 1. April 1945 udgjort knap 400 til et samlet Beløb af omtrent 175 000 Kr. Knap 70 000 Kr. blev udbetalt allerede det første Aar, og Beløbet har, siden Tilskudsformen blev indført, været stadig dalende og udgjorde i 1944—45 kun godt 7000 Kr.

Det højeste Laanebeløb falder paa Viborg Amt med godt 17 000 Kr. Herudover er Laan paa ialt over 10 000 Kr. indtil 1. April 1945 kun ydet til Sorø, Maribo, Svendborg, Odense, Ribe og Haderslev Amter.

Fordelingen af Laan og Tilskud paa de enkelte Aar fremgaar af nedenstaaende Tabel.

Laan og Tilskud i Henhold til Siloloven.

	Laan Kr.	Tilskud Kr.	Tilsammen Kr.
1940—41	68 550	9 981	78 531
1941—42	43 018	507 205	550 223
1942—43	31 349	724 562	755 911
1943—44	22 700	484 911	507 611
1944—45	7 376	290 941	298 317
Tilsammen	172 993	2 017 600	2 190 593

Som det ses heraf, kom Lovændringen af 31. Oktober 1940 for sent til at faa nogen Betydning for Ensileringen af Høsten 1940. Til Gengæld blev der i Finansaaret 1941—42 udbetalt $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. som Tilskud. Stærkest blev Loven udnyttet i 1942—43, da Beløbet androg 725 000 Kr. Derefter gik Udnyttelsen noget tilbage, idet det udbetalte Beløb i 1943—44 knap naaede $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og i 1944—45 knap 300 000 Kr. Aarsagen

til Tilbagegangen maa antagelig først og fremmest søges i Materialevanskelighederne, idet Cementtildelingerne næppe var tilstrækkelige, ligesom der ogsaa efterhaanden blev Mangel paa andre Materialer.

Nogen Betydning har det ogsaa haft, at Høsten af Roetop det sidste Par Aar ikke har været rigelig. Der er vel ogsaa Landmænd, der har ment, at naar de ikke fik begyndt med Ensilering i Krigens første Aar, vilde de ikke begynde hermed paa et Tidspunkt, hvor Krigens Afslutning kunde skimtes. Ensilerings Omfang efter Krigen vil først og fremmest afhænge af, hvilke Priser Foderkager kommer til at staa i. Bliver Oliekagerne ikke meget billige, vil sikkert de fleste af de Landmænd, der under Krigen har lært Ensileringen at kende, fortsætte Arbejdet. Andre vil vel høre op, maaske først og fremmest paa Grund af at Ensileringen er temmelig arbejdskrævende og tilmed skal udføres i en travl Tid. Som Konklusion tør man nok spaa Ensileringen en væsentlig større Udbredelse i Fremtiden end før Krigen, blandt andet ogsaa fordi Ensilering af specielle Afgrøder rimeligvis vil vinde øget Udbredelse. Naar Materialesituationen bedres, vil der antagelig melde sig Ønsker om Opførelse af ikke ganske faa Siloanlæg. Bliver Importforholdene, hvad man maa regne med, vanskelige i Aarene efter Krigen, vil Udviklingen kunne tage hurtigere Fart.

Ialt er som Laan og Tilskud ydet godt 2 Mill. Kr. Da Statens Tilskud og Laan kun er paa henholdsvis $\frac{1}{4}$ og $\frac{3}{4}$ af Udgifterne, er der i Opførelsen af Siloer investeret 8—9 Mill. Kr., hvoraf Landmændene selv har betalt 6—7 Mill. Kr. De enkelte Tilskudsbevillinger har gennemsnitlig været paa godt 100 Kr., svarende til en samlet Udgift paa godt 400 Kr. pr. Anlæg. En Tilskudsbevilling omfatter undertiden et Anlæg bestaaende af flere Siloer, men i andre Tilfælde paa den anden Side kun en Oversilo eller Undersilo.

Tilskudsbevillingernes Fordeling paa de enkelte Amtsraads-kredse fremgaar af efterfølgende Tabel.

Da Kredsene er ulige store, er der for at faa et Sammenligningsgrundlag foretaget en Beregning af, hvor stort et Tilskud der gennemsnitlig er bevilget hver Amtsraads-kreds pr.

Amtsraadskreds	Antal Bevillinger	Bevilget Tilskud Kr.	Tilskud pr. 10 Køer Kr.
København	121	15 500	18
Roskilde	374	47 300	17
Frederiksborg	397	54 700	13
Holbæk (herunder Samsø) ..	1 012	101 900	14
Sorø	784	102 200	17
Præstø	695	82 500	12
Bornholm	148	17 700	7
Maribo	212	69 700	10
Svendborg	1 395	188 600	23
Odense	901	141 200	30
Assens	489	91 700	35
Øerne	6 528	913 000	17
Vejle	1 559	145 100	17
Skanderborg	1 134	98 500	17
Aarhus	625	56 000	15
Randers	988	101 300	12
Aalborg	1 185	119 300	12
Hjørring	1 612	220 600	21
Thisted	475	44 400	9
Viborg	1 005	109 200	11
Ringkøbing	1 028	95 600	9
Ribe	1 236	99 100	11
Haderslev	884	82 300	15
Aabenraa	404	39 000	19
Sønderborg	387	39 600	20
Tønder	358	34 400	14
Jylland	12 880	1 284 400	14
Hele Landet	19 408	2 197 400	15

10 Køer. Det fremgaar heraf, at Fyn, især Vestfyn, har udnyttet Loven stærkest. Herefter følger Hjørring, Sønderborg og Aabenraa Amtsrads kredse, men ogsaa København, Roskilde, Sorø, Vejle og Skanderborg Amtsrads kredse har udnyttet Loven forholdsvis meget. I Gennemsnit for hele Landet er hidtil ydet Tilskud paa nøjagtig $1\frac{1}{2}$ Kr. pr. Ko, svarende til en Investering i Siloanlæg paa ca. 6 Kr. pr. Ko gennemsnitligt. Her til kommer de Anlæg, der er opført uden Statsstøtte samt det begrænsede Antal, hvortil der er ydet Laan.

Statistisk Departement har senest ladet foretage Optælling af Antallet af Ensilagebeholdere ved Landbrugstællingen i Sommeren 1943. Resultatet heraf var, at der fandtes Ensilagebeholdere ved 21 300 Landejendomme mod 14 900 i 1942 og 6 100 i 1941. Der fandtes i 1943 ialt 9 800 Ensilagebeholdere af Træ og 22 900 Ensilagebeholdere, murede, støbte eller lignende. Ensilagebeholdernes samlede Rumfang var 515 000 m³. Hertil kommer, at 1 800 Landejendomme ikke havde givet Oplysning om Beholdernes Art og Rumfang. 28 500 Landejendomme benyttede Jordkuler til Ensilage. Heraf havde 25 400 Ejendomme ikke andre Beholdere til Ensilage end Jordkuler. Ialt havde i 1943 ca. 47 000 Ejendomme eller 23 pCt. af samtlige Landbrugsejendomme Mulighed for Ensilering.

Efter Opførelsen af Siloer i Efteraaret 1943 og 1944 maa det antages, at henimod 30 000 Landbrugsejendomme nu raader over Siloanlæg. Antallet af Jordkuler er antagelig ogsaa steget noget, men dog paa Grund af den ringere Høst af Roeflade næppe saa meget som i Krigens første Aar. Det er saaledes stadig næppe meget over en Fjerdedel af samtlige Landbrugsejendomme, der har Mulighed for Ensilering.
